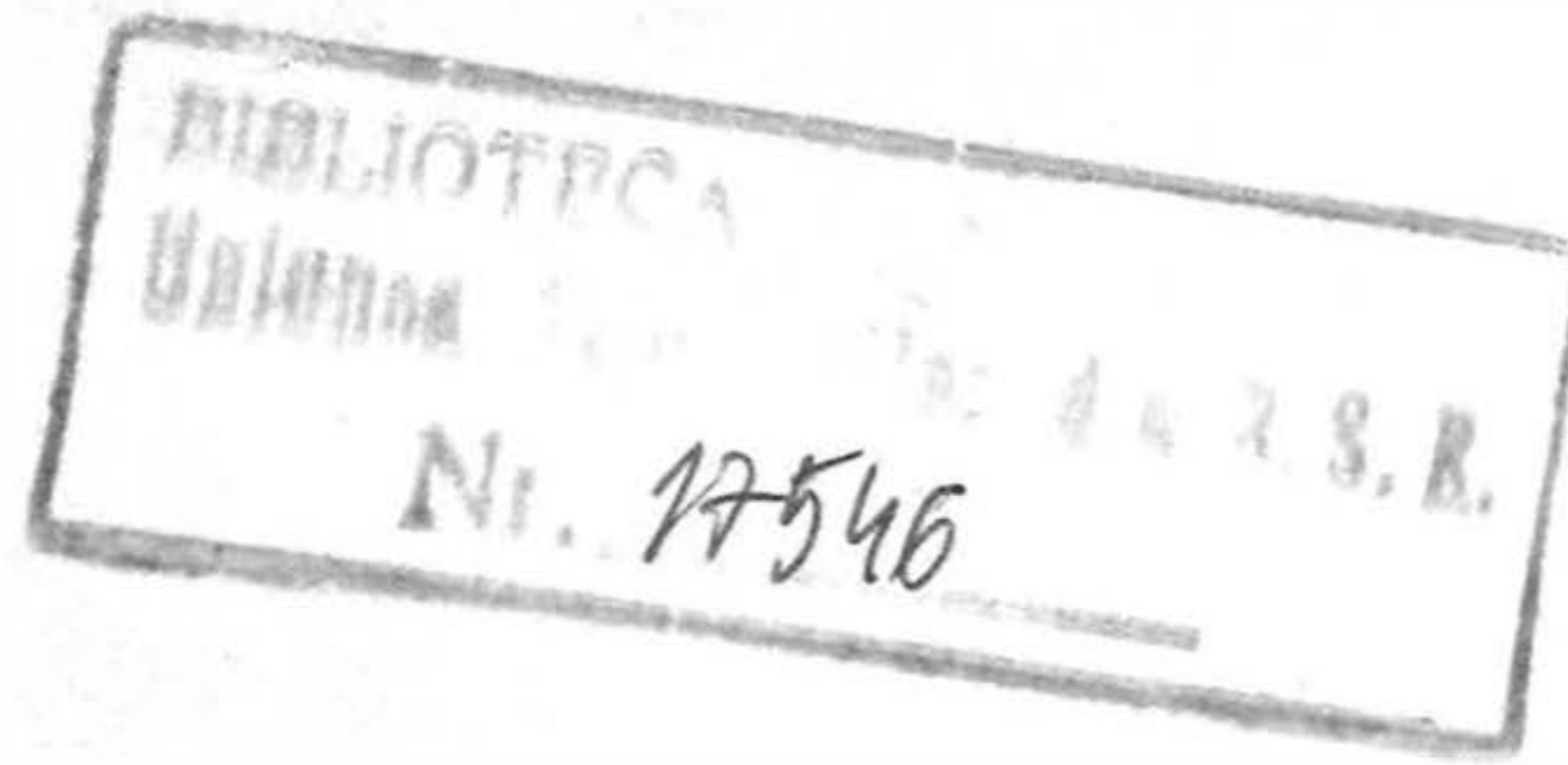
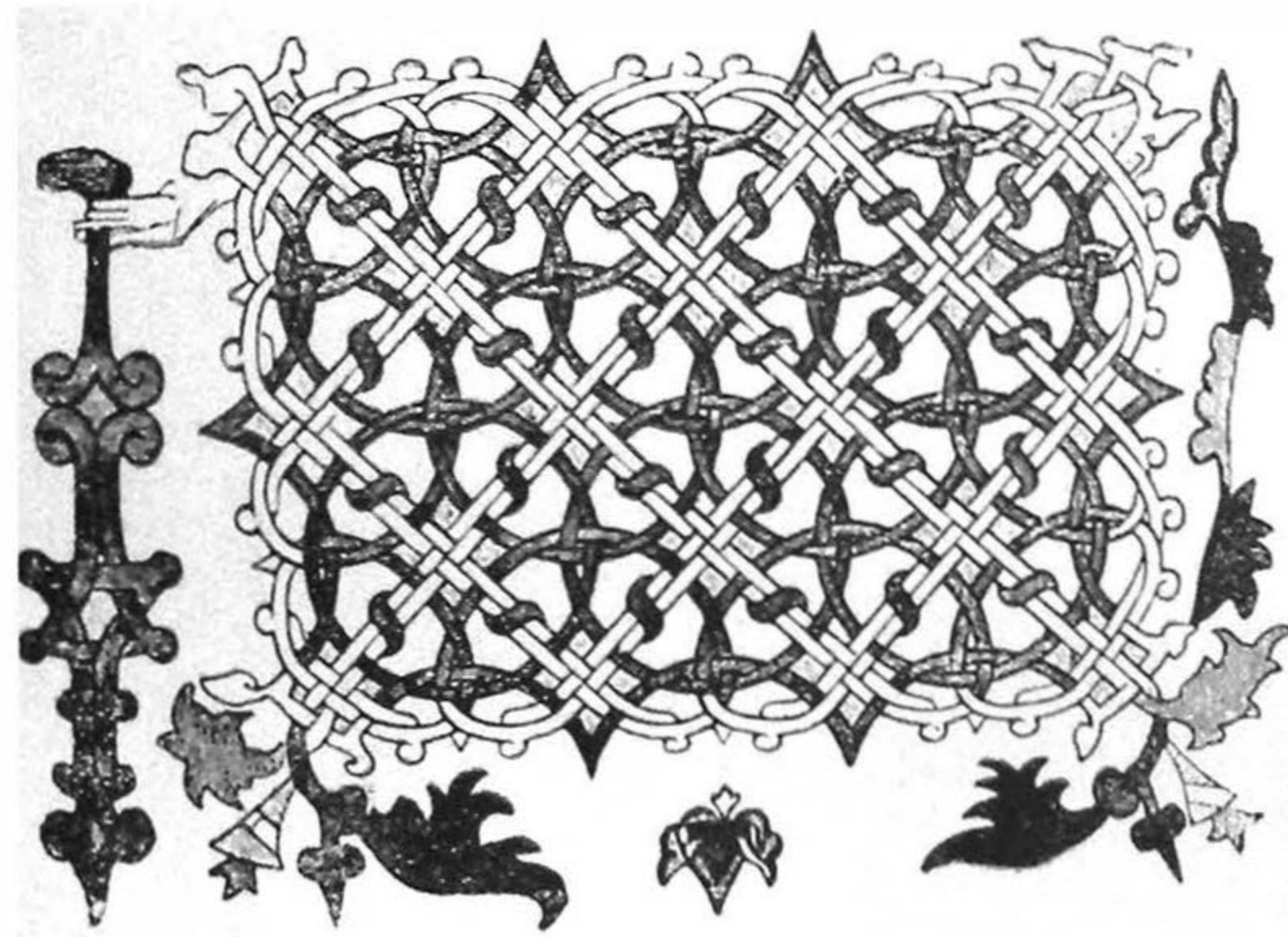

cul. P. Taras,

ARHITECTURA

1931-1933

arhitectura românească în fața curentelor moderniste

de prof. Ioan D. TRAJANESCU

Parcurgând străzile capitalei, dela un cap la celalt, pretutindeni chiar în provincie, vezi rasărind aproape una lângă alta, clădiri noi, după croiala stilului „modern“.

Se pare ca această „modă“ în arhitectura ca și în toate manifestațiunile de artă, a cucerit întreaga lume constructoare și mai ales marele public, care cere arhitecților sa-i facă clădirea în „stil modern“.

Ceva mai mult: chiar autoritățile de stat, clădesc în stil modern, diferite edificii inerente dezvoltării instituțiilor pendinte.

Rar de tot se întâmpla ca un „fanatic naționalist“ sa doreasca a-și face casa în stil național; încât aceste sporadice realizari de arta românească, se pierd aproape în noianul cladirilor moderniste, reci și rigide, ca niște producțiuni industriale scoase în serie, *standardizate*, din stanțele unei uzini uriașe.

Trebue sa recunoaștem însă, ca grație betonului armat, acest admirabil conglomerat de fier și beton, s'a putut da cladirilor moderne, dimensiuni uriașe, execuțiuni rapide, și apreciable randamente economice.

Caci betonul armat, fiind un material sintetic, se confecționeaza cu mare înlesnire, pe loc, cu

ajutorul utilajului mecanic de șantier, prezentând marele avantaj tehnic, ca cu minimum de dimensiuni să se obțină maximum de rezistența. Deci, un material care permite grosimi minime de ziduri, în folosul utilizării cât mai judicioase și economice a spațiilor libere unei clădiri.

Principiul constructiv al betonului armat, este însă vechiu de când lumea: căci se știe că procedeul său este acela al caselor în „paiantă“, întrebuințat „la țară“ la cea mai umilă casă.

Casa țărănească se face din paiante de lemn, se învelește, apoi, țaranul își închide pereții interiori și exteriori, prin materiale fixate pe cadrele paiantei așa cum se procedează și cu clădirile de beton armat.

Dar, mai este o considerație de ordin artistic: se știe, ca materialul imprimă artei, caracterul sau propriu; deci, după cum în artele clasice s'a produs diferite stiluri, după materialele de cari au dispus popoarele, s'a creiat stilul granitului în Egipt, al marmorei în Grecia, al pietrei și caramidei, la Romani, al pietrei, fierului și lemnului în arta Gotică, etc.; tot așa acum s'ar putea spune într-o măsură oarecare, ca betonul armat a creiat un stil propriu, zis în comun „stilul modern“.

Caracteristica aparentă a acestui stil este „linia

dreapta"; deci, s'ar crede, ca în compozițiunile arhitecturale moderne, nu se poate folosi decât linia dreapta în toate direcțiunile; — adică, arhitectura modernă nu poate fi decât liniară, care ar convine în mod firesc betonului armat, și de aci infinitatea de variațiuni pe aceasta temă și a volumelor quasi cubice născute de acest principiu rectangular.

Ori, s'a dovedit prin exemple reale, ca betonul armat, grație fierului component, se pretează la tot felul de forme, aplicate la o infinitate de obiecte și lucrări practice, ca: lampadere, bănci, rezervarii, arcade, bolți, stâlpi de telegraf, poduri arcuite, bazine circulare, etc.; deci, teoria arhitecturii rectiline a betonului armat, nu se poate susține, și caracteristica, stilului modern nu trebuie căutată decât în capriciul unei mode trecătoare, cum a fost aceea a modei „Seccesion“ care a trecut și pe la noi, și care aproape s'a uitat cu desăvârșire.

Așa dar, cade și afirmația că rigiditatea betonului armat, nu cadrează cu linia mladioasă a stilului românesc.

Dar stilul așa zis modern în sensul ca este de actualitate, așa cum se aplica la noi, prezintă un mare desavantaj față de stilul românesc întrucât suprimă cu totul învelitorile aparente, înlocuindu-le cu terase, cari, în ciuda climei noastre, cu variații de temperatura extreme, s-au dovedit improprii cu toate materialele de izolare ce inunda piața.

Apoi, acest stil, dacă înseamnă oarecum o evoluție în tehnica artei de a clădi, în evoluția sa arhitecturală, ca creațiune artistică, prin abuzarea până la exces a liniei drepte, prezintă curiozități de o bizarerie evidentă, dând cladirilor, aparențe de cutii perforate, (vile) sau vagoane, (case de raport), sau transatlantice pe uscat, combinate cu silozuri și elevatoare industriale (Palatul Telefoanelor, Palatul Soc. Asig. Rom., etc.), cu bowindowuri greoaie lipite de fațade de carton gaurite cu ferestre inestetice, așezate pe colțurile caselor, sau așezate culcat la un nivel de-asupra ochiului, dând impresia de închisori.

Teresele aduc atâtea neajunsuri, ca spre a se evita infiltrarea apelor la ziduri și tavane, s-a recurs la învelitori de tabla peste izolatoarele lor.

Dacă stilul modern aduce o nota nouă originală, în arhitectura, apoi, în goana lui după nou, cade în excentricități, excluzând cu totul considerațiuni de ordin local climateric; căci tipul casei moderne este unic, universal, pentru toate țările din toate climatele.

Așa bună oară, sunt marile clădiri ce se vad ridicându-se în fiecare an pe bulevardele noastre, cu ferestre de vapoare, cu turnuri de silozuri, greoaie, așezate în poziții arbitrare, cu tot felul de eșturi suprapuse, materialul constructiv fiind framântat și chinuit până la refuz.

Evident ca criticul imparțial privind aceste ciudațenii arhitecturale, se întreaba cu drept cuvânt unde este impresia de liniște și siguranța ce trebuie să producă linia dreaptă a noului stil? Căci privind-le, el nu încearcă senzația estetică ce trebuie să producă o operă de artă, ci din contra, o senzație de teamă, ca nu cumva edificiul să nu se năruie, dat fiind îndrăsneala dusa până la desfierea legilor de echilibrare a maselor aparente.

Evident, ca stilul modern, internațional, cu linia lui rece, rigidă, temerară, industrială nu poate rezista sub raportul estetic, stilului nostru național, cu linia lui așezată, comunicativă, și pitorească.

Ne întrebăm nedumeriți, cum de autoritatea comunala prin comisia de estetică a capitalei, nu exercită un control mai riguros asupra proiectelor ce i se prezintă spre aprobare, impunând autorilor lor să respecte legile frumosului clasic, care desigur se pot realiza și prin tehnica modernă a betonului armat.

Ca arhitecți români, grupați în jurul Societății noastre, suntem datori să cultivăm fără de încetare frumosul stil național, caruia i se poate aplica cu succes progresele tehnice și utilitarismului modern: vom crea astfel opere de cari să ne mândrim și ca artiști și ca români. Streinii cari ne vizitează țara, își vor oglindi privirile pe casele noastre românești cu satisfacția ca se găsesc într-o țară, a carei artă se reazimă pe trecutul său istoric.

Din fericire, capitala se poate mândri cu multe edificii publice și particulare, concepute în linia românești, datorită curentului făcut de școala lui Mincu, pentru renașterea arhitecturii naționale.

Această școală și-a dat roadele și continuă a străbate cu încredere prin curentele la modă, statornicind principiul vechei zicători: apa curge pietrele rămân.

Tinerile generații de arhitecți, crescuți la vatra românească, care este academia de arhitectură, vor împleni mai departe firul unei arte moștenită din strămoși, născută din geniul creator al poporului român. La falanga lor eroică, se adaugă an de an,

tinerii arhitecți cu studii în străinătate, cari venind în țară, atrași de farmecul artei naționale caută să și-o însușiască și s-o aplice în măsura cerințelor moderne.

Incheiem cu o propunere: să se creeze un cnaclu artistic, cu numirea de *amicii stilului românesc* cu gazda la sediul societății arhitecților români.

Ioan D. Trajanescu
arb. prof.

Mănăstirea Aninoasa
Turnul dela intrare
vedere din curte

Muscel